

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

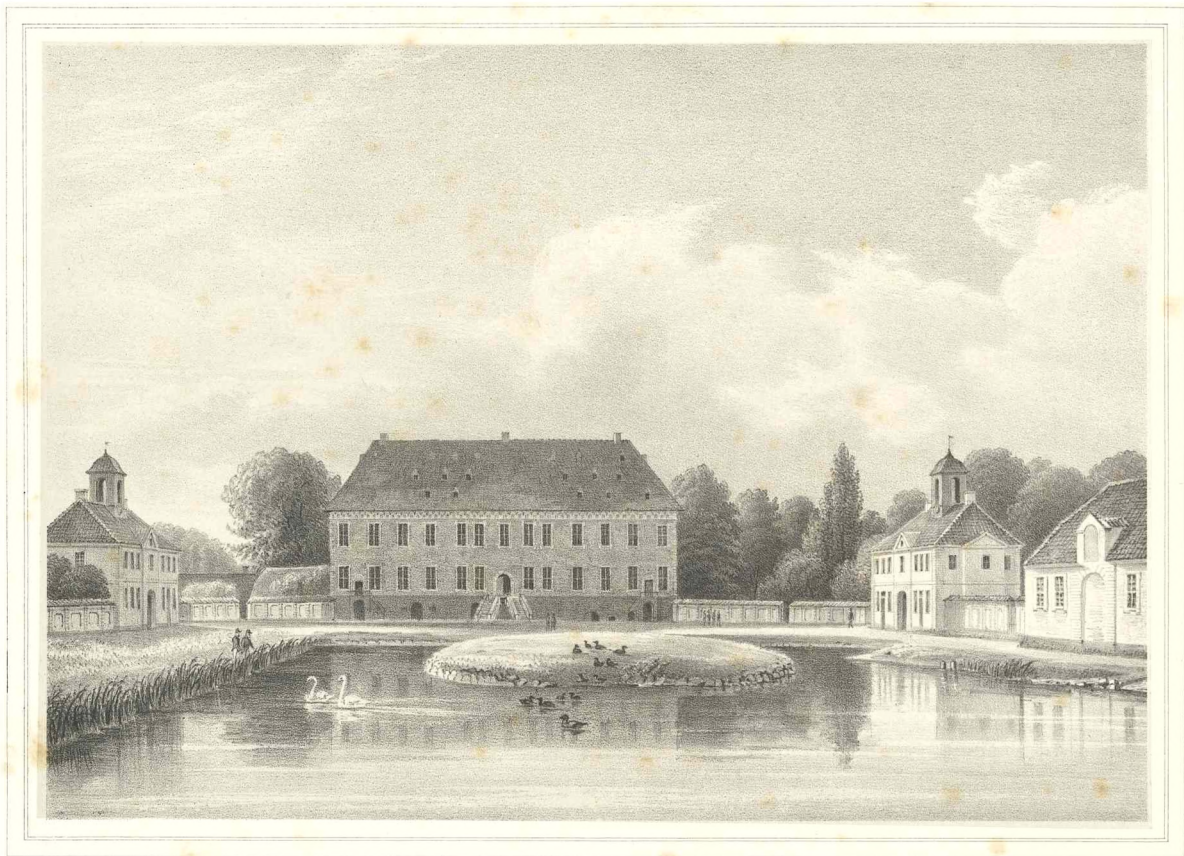
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F. Eckhardt del.

C. A. Borchardt sculp.

Fin. Borchardt & Co. lith. Dan.

VALDEMARS SLOT

forhen Kjærstrup paa Taasinge opført 1629 o. fl. Aar.

VALDEMARS SLOT

forhen Kjørstrup paa Taasinge opført 1629 o. f. Aar.

Det vakkeligste Sted i Danmark er som bekendt Nordenden af Den Taasinge, navnlig den Udflugt fra Bregninge Kirke, hvorfra man ser Korsøer, Raskov, de høisteste og flodvigtigste Kyster med alt mellemiggende Land, Langeland, Øresund, Als, en utalig Mængde Smaasøer, som Forgrund det frugtbare Taasinge og endelig mod Nord det fynske Høiland, der fra Svendborg Sund af hæver sig amphitheatralt med alle sine Stove, Landsbyer, eenlige Steder, Møller og Kirkegaardene: Svendborg med sine toende Kirkespiir og talrige Skibe ligger til Venstre og det venlige Bjørnemoie til Høire: denne Udflugt finder ikke sin Lige i Danmark og søger den i Europa.

Næst efter Bregninge Kirke undslæder man ikke at nævne Valdemars Slot og Troense, begge i samme Sogn, som yndige Steder. Slottet blev anlagt af Christian den Fjerde paa en Landtunge ligeoverfor den sydlige Ende af Lursø og var paa de tre Sider omgivet af Vand: en senere Tiet har inddæmmedet den Bugt, som gik op Vest for Slottet, hvor der nu istedetfor Vand er en anseelig Eng.

Det gamle Kjørstrup laae $\frac{1}{2}$ Mill Sydvest for Slottet, strax Vest for Stoven, hvor Breiene til Bregninge og Landet Kirker dele sig; Boldstedet med sine Grave er endnu tydeligt. Den gamle Bygning blev afbrudt 1629 og Materialierne anvendte til den nye.

Kjørstrup forekommer først i Midten af det 14de Aarhundrede og var da privat Mandø Giendom. 1332 havde Junker Albert Hertug af Sachsen

Lauenborg Taasinge i Pant og 1337 hørte denne D til Grev Gerts Pant, Fyn og Jylland. Formodentlig har Grev Gert overdraget endeel af Godset paa Den i Pant til en Adelsmand, som da i Kjørstrup opførte sig en fast Borg, og rimeligviis er dette den Ridder Hartvig Krummedige van Kverstorp paa Løslund, der 1362 forlignede sig med Scromkloster om Uggesløse By, og af hvis Pantegods paa Den Kong Valdemar Aftterdag 1366 erhvervede sig endeel.

Efter Hr. Hartvig Krummedige synes Kjørstrup ved Arv at være kommet til den rige og ansete Benedict von Ahlefeld, Lehnsmænd paa Hindsgavl, som med stor Iver deltog i Opstanden 1368—73 imod Kong Valdemar, men var mægtig nok til alligevel at beholde sine fleste Giendomme i Fyn og paa Lolland. Kjørstrup inddrog imidlertid Kongen, og 1387 var Henning Berg Kronens Lehnsmænd paa Kjørstrup og Taasinge og som saadan med at hylde Dronning Margrethe paa Fyns Landsting. Samme Aar affjøbte imidlertid Dronning Margrethe Hr. Benedict von Ahlefeld og hans Søn Hennecke al den Ret til Kjørstrup, de endnu kunde have, og skændte dette til Døense Bispestol paa den Betingelse, at Biskopperne herefter skulde fritage deres undergivne Præster for Gjesleri, Cathedraticum, Subsidium m. m. — hvilket iøvrigt ikke blev overholdt uden i 44 Aar, — men vel egentlig som Belønning for dets Gæstligheden saa villigen som hende til Hjælp med anseelige Pengesummer i Anledning af Erhvervelsen af Sverrig, hvor i dette Aar Hansfestæderne over-

VALDEMARS SLOTT

forhen Kjørstrup paa Taasinge opført 1629 o.fl. Aar.

toge Stofholm paa tre Aar, imod at Kong Albrecht da skulde betale 60,000 løb. Mark, eller atter gaae i Fængsel, eller Byen overleveres Dronningen: ved dette snilde Paasind maatte Dronning Margrete faae Stofholm, da hun nok kunde vide at Kong Albrecht hverken kunde skaffe Pengene eller igjen vilde gaae i Fængsel, men det kostede mange Penge, som overhovedet den hele Erobring af Everrig. Da senere Guland skulde indløses fra de tydske Ridsere, var Geistligheden atter rede med Penge, hvorfor Dronningen 1408 pantsatte Bisfop Jens i Odense al Kronens Gods og Rettighed paa Taasinge for 9,000 Mark lybsk, hvoraf de 3,000 Mark eller 1,000 løb: Mark anvendtes til at indløse det Gods paa Ven, som Dronningen havde pantsat Densse Domkapittel for denne Sum, hvillen hun skændte til Domkirken's Bygning samt til Stiftelsen af et Alter for Kong Knud. Bisfoppen overdrog for disse 3,000 Mark lybsk Capittel 10 Læster Korn — 360 Tdr. Byg — i aarlig Indtægt. Rigende Gæver fik Landets øvrige Bispestole, thi Dronning Margrethe var meget klog, og disse Penge gave gode Renten.

Kjørstrup med Tiliggende faae Odense Bisfop — rimeligviis den gamle Henneke Torildsen (Mfeld) — sig i en snæver Bending nødsaget til at pantsætte til Bisfop Ulrich i Warhuus, en sparsommelig Hyde, som bedre vidste at holde tilraade med Pengene. 1447 havde denne paa egne og Taasinge Bønder's Begne Strid med Evendborg Borgere, der vilde formene dem Seilads paa Lybsland; Kongen og Herredagen dømte da, at Bisfop Ulrich maatte til sin egen Gaards Byskov paa Lødsind have sit Stik frit gaende til Lybsland, men at Dens Indvaanere fums maatte udføre Heste, Orne og Kær til Lybsland, ikke øvendes Barer, hvilke de alene maatte føre til Evendborg, og at de ikke maatte drive Forprang med det, de igjen indførte. Bisfoppen døde 1449 og efterfulgtes af sin Brænde Jens Jørfson, — de førte begge Lange — Munkernes tre Moser i Waabenet, — der indsatte sin Broderføn Hr. Holger Munk — Ridder fra 1457 af — til Lehnsmænd paa Kjørstrup, hvilket han var 1454, da Præsten i Hjerredy maatte betale ham 1 Td. Misd og 1 Stykke Leidsiff (Kløbe) som Bøde for een eller anden Forfælse. Hr. Holger Munk havde Kjørstrup og Bispestolens Gods paa Taasinge til Lehn 1454—75, i hvilket sidste Aar han fik endelig Dwittering; han svarede deraf høert Aar til Warhuus Bispestol 300 Mark lybsk, altsaa skulde man troe at de 3000 Mark lybsk, for hvilke der tidligere var pantsat Krongods, bare blevne tilbagebetalte, da Afgiften vanskelig nok svarer til Renten af 6000 Mark (5 pCt.), og ingentunde til mere; rimeligere er det imidlertid at Warhuus Bispestol ikke havde faaet alt Godset i Pant, og at Fyens Bisfop vedblev at

have Eiendomme paa Ven. — 1475 indløste Odense Bisfop uden Tvivl igjen Kjørstrup, sagtens som en Følge af det i foregaaende Aar stedfundne Bispevalg, hvorved Carl Rønnow af en rig og mægtig Slægt var kommen paa Bispestolen. I hans Tid havde den ansete Mag. Claus Anderson (Mfeld), Degn ved Odense Domcapittel og Prior i Dalumkloster samt Rigens Raad, stor Indflydelse hos den stille og lidt magelige Bisfop: intet Under dersfor at i Aaret 1482 een af hans Brødre, Ebbe Andersen (Mfeld), var Lehnsmænd paa Kjørstrup.

Bisfop Jens Andersen (Belbenaf), som 1501 havde efterfulgt Carl Rønnow, opholdt sig meget paa Kjørstrup, forsaavidt hans mangfoldige Forretninger tillode saabant: han havde her, som paa enhver af Stiftets Gaarde, et Bærelse staaende, saa at man altid var beredt paa at modtage ham. Hans Egenraadighed, Trædssked, Stidhed og Tyranni imod hans Undergivne bragte ham som bekendt uafsladeligt i Strid og skaffede ham mangfoldige Ulykker paa Halsen, hvoraf han maatte tilskrive sig selv de fleste. Blandt de tafsige Klager, som Camtiden førte over ham, lyder ogsaa en fra en Bonde paa Taasinge fra Aaret 1519. Lehnsmændene paa Tranefær, Søren Stampe, indberetter nemlig til Kongen at en Mand fra Taasinge ved Navn Dof Nielsen har været hos ham og klaget over at Bisfoppen har viist ham ud af hans Gaard, som han, hans Fader og dennes Forældre besad i Kolighed i mange Aar, og som desuden var Kronens, ligesom mange andre Gaarde der paa Landet. Dersom Kongen vilde unde ham samme Gaard igjen, tilbød han sig at give 4 Stude og nu strax at levere dem til Nyborg, desuden at holde Gaarden ved Magt og svare sin rette Landsskyld, som hans Fader før ham. Lehnsmændene forespurgte nu om han skulde give Befaling til at modtage Svubene og anstillede videre Underføgelse om Krongodet der paa Landet? Hvad Resultatet af denne Sag er blevet har jeg ikke fundet, men rimeligviis har den tilshyndet Kongen til i Aaret 1521 at forlange, at Bisfoppen skulde bevise sin Adkomst til Taasinge, hvorpaa denne paa sin sædvanlige skarpe og trodsige men lidt forsigtige Maade svarede: „Den laa nu til Bispestolen og havde ligget dertil i Mand's Munde; vilde Kongen opriffte alle Kronens gamle Fordringer, da havde ogsaa England og Skotland engang ligget under den: dem skulde han først see at vinde.“ Christian den Anden var ikke den Konge, som lod sig sligt byde, og Følgen var — som man kunde forudsæe — at Bisfoppen atter blev fængslet og ført til Hammerhuus paa Bornholm, hvor han blev beriet i August Maaened 1522 af Hanseskræverne, der med stormende Haand indtog Slottet.

VALDEMAR'S SLOTT

forhen Kjørstrup paa Taasinge opført 1629 o. fl. Aar.

Da Kongen Aaret efter forlød Aliget, kom Jens Andersen igjen til sin gamle Magt og Værdighed. Han arbejdede nu en Tid paa at bringe Biskopsstolens Gods paa Fode og rejste til den Ende omkring paa sine Gaarde; da han var en udmærket dygtig Mand, lykkedes dette ham snart, og hans Berømmelse som Studehandelens vigtigste Befordrer lyder endnu til os. Det var især nu mere end nogenstunde nødvendigt at have store Indtægter, i det Regjerings- og i denne Tid gjorde uhorste Fordringer for at kunne udholde de uafslættelige Kustninger imod Christian den Anden; derill kom at Reformationen greb stærkt om sig og truede den høiere Geistlighed med Undergang, Almuen liden i Byens Stift hyppigt nægtede at give Tiende, og alle Samfundsforhold befandt sig i en halv Dødsningsstilstand, saa at den nærmeste Fremtid var vanskelig at beregne. Alle Biskopens gamle Fjender — og han havde i Tidernes Løb skaffet sig mange Fjender — satte nu med fordoblet Kraft ind paa ham, saa at han mere end en Gang havde Grund til at føle sig bittert krænk. Iær forfulgtes han alt i mange Aar med et dødeligt Had af de mægtige Rønover paa Hvidkilde, Biskop Carls Broder, og de Tidere vare forbi, da Synet af ham alene kunde stramme disse Fjender bort, saaledes som da han engang paa Veien fra Ortel til Odense blev overfaldet af Marquard Rønover, den afviede Biskops Broder, der med et talrigt Følge af de mægtige Slægter Hardenberg, Gyldenstjerne og Wille laae i Baghold for at dræbe ham; Jens Andersen havde blot ser Ledagere, kunde altsaa ikke tænke paa at forsvare sig, men han blev roligt stødende paa sin Hest, slog med Hænderne en Kred om sig i Luften, trak en Bog op af Lommen og begyndte deraf at optæle noget, som hans Fjender ikke forstode, men de begrebe strax at han, en velbesjættet Heremester og Troldmand, var især med at falde Magter til Hjælp, der vare dem meget for stærke: først standfede de og raadsløge, derpaa saae de mange tusinde Bevæbnede komme ud af de omliggende Valler, og endelig flygtede de saa stærkt Hæstene kunde løbe, medens Biskoppen inderligt gøstede sig over deres Dumbhed; at især virkelig Tusender af Bevæbnede af ham vare maneede frem, blev i lang Tid ganstke almindeligt troet, da i hiin Periode kun saa betvivlede Muligheden af saadan Trolddom. Nu var imidlertid Marquard Rønovers ene Søn 1526 kommen hjem fra sin Udenlandsrejse og havde studeret saa vel at han var Biskopen voren, ligesom han ogsaa fort efter selv blev Biskop i Roskilde: han begyndte Proces og fik Jens Andersen i Aaret 1528 dømt alvorlige Bøder for hans gamle Synder „og ret usselig Wand“ imod Marquard Rønover, hvorover den gamle Mand blev saa

opbragt at han i den Grad forlød sig imod Kongen, Dommerne og sin Nods-part, at der blev paaført ham en Injuriproces, i hvilken han 1530 paa Herredagen blev dømt paa sine tre Mark og til at være Mindremand.

Forudsæende dette Udsald havde Biskoppen imidlertid i Marts Maaned 1529 resigneret og overgivet Stiftet til sin Coadjutor, Raad Gyldenstjerne, forbeholdende sig en aarlig Pension paa 600 rhinske Gylde samt Kjørstrup som Lehn imod den sævante Afgift og dertil et Bærelse paa hver af Stiftets øvrige Gaarde; 600 rhinske Gylde var det samme som 1200 Løb Sels, 1800 Mark danske eller 3600 Ldr. Byg, altsaa en ganstke anstændig Pension for en ugift gammel Mand.

En Fortegnelse over den firske Biskopsstols Gods, der maa være omtrent fra denne Tid, angiver Kjørstrup Lehn til følgende Afgift, som altsaa ogsaa Jens Andersen har svaret deraf: 163 Mark 14½ f i Penge, 2 Læster 2½ Bund (66 Ldr. 2 Sk) Rug, 11½ Læster 17 Sk. (416 Ldr. 1 Sk) Byg, 6 Læster 5½ Bund 5 Sk (348 Ldr. 1 Sk.) Havre, 7½ Ld. Smør, 152 Lam, 6 Koer, 6 Svin, 303 Gjøes, 222 Høns, hvilket efter de 1525 gjeldende Laster skulde udgjøre omtrent 1410½ Ld. Byg, hvilket dog maaste allerede er rigelig høit regnet for 1529. Hovedgaardens Nøl havde Lehnsmanden fri til eget Brug.

Efter nogen Tids Ophold i Lybek vendte Jens Andersen tilbage til Kjørstrup, hvor han i Aaret 1533 en Tal blev overfaldet af den hollandske Adelsmand Christoffer Kantzau til Doornbeek, uentvold af simpel Røds begjærlighed, skændt han i Regelen antages at have gjort det for at hævne Otto Borsfeld, som Biskoppen for mange Aar siden beskyldtes for at have ladet dræbe uden at ville give Bøder, men med ham var Kantzau neppe beslægtet: han var vistnok ikke andet end en simpel, gemeen Røver, der benyttede Forvitvingen i Danmark — som var uden Konge — til at gjøre et godt Bytte, og dertil valgte en Mand, der var rig nok til at betale høje Løspenge, men uden formaanende Slægt, som kunde hævne ham. Kantzau lod den gamle Mand blinde og slæbe ombord i sit Skib, hvorefter han sejlede hjem, men af Frygt for Opdagelse i fem Maaneder førte sin Fange omkring med sig i Høer og Stove, og imidlertid for at afsprege ham Penge mishandlede ham paa den meest barskafte Maade, idet man slog ham, trak hans Tænder ud, underkastede det ene af hans Lemmer efter det andet Torturen, ja endog flere Gange slæde ham nogen af og strøg ham over med Hønning, hvorefter man satte ham bunden hen i Solen til Føde for Hvepser og Fluer. Endelig fik hans Søsterdatters Mand, en Borger i Lybek, hans Opholdet at vite og hjøtte ham løs af

VALDEMARS SLOTT

forhen Kjørstrup paa Taasinge opført 1629 o.fl. Aar.

Røvernes Hænder for 20 Pund Guld, hvilket udgjorde 5,760 Løb Sølv eller 17,280 Tdr. Byg og var Biskoppens Pension for 4½ Aar — ifølge andre Beretninger for 2,000 Gylden eller 12,000 Tdr. Byg, — saa at Røverne gauffte naaede deres Hensigt med de anvendte Vindler, at udpresse hele Løsepenge. Hos denne Slægtning opholdt Jens Andersen sig derefter til sin Død i Aaret 1537 og nød nu i Ro sin Pension, efter et saa stormbevæget Liv som kun 5 Aa gienemgaae.

Da i Ørveds Felde lybste Tropper besatte Hyn, blev Bispedømmet overgivet til den forredene Erkebiskop Gustav Trolle fra Upsala; 1535 udkædte han fra Kjørstrup et Brev til Bastian von Zessen, den lybste General i Hyn, hvori han bad denne om at staae Knud Urnes Gaard Søbygaard; samme Aar saldt Biskoppen, i det store Slag ved Ornebjerg, og Knud Oyle denstjerne fik Eistet tilbage.

Efter Reformationen kom Kjørstrup med alt andet geistligt Gods til Kronen og blev forlehnet bort paa samme Vilkaar som i Biskoppernes Tid. Christian den Tredie fik Rigsraadet til at bevillge Dronningen som Livgæding endel Krongods i Hyn og Langeland, hvortilblanding Kjørstrup med Taasinge, men hun fik det 1548 ombyttet med Koldinghuus og mere Gods i Jylland. — Blandt de første Lehnsmænd paa Kjørstrup nævnes Christoffer Gadendorp, Erik Rud til Juglsang, Jesper Daa til Enggaard, der 1549 afløstes af den stoen saa berømte General Brands Brokkenhuus til Eggeskov, som tillige havde Nyborg, Tranefjær, Hindsgavl m. m. og var en udmærket dygtig Mand. Han søgte paa Taasinge ligesom i sine øvrige Lehn at gjøre Ende paa de evige Eiendomsstrætter mellem Selveierne ved at foretage en ordentlig Udfikning, saa at Enhver kunde vide, hvad hans var, men Bønderne i deres Frygt for alt Nyt modsatte sig saa ivrigt, under Paastud af at det vilde være til deres store Skade, at Kongen 1551 forbød at sværge Marfessjel og foretage Kæbning eller Udfikning der paa Den, læggende til at hver den, som begyndte nogen Trætte om Jord herefter, og tabte Sagen, skulde have forbrudt sin Jord til Kronen, om han var Jordegen eller Selveierboende, men var han Bnydie (=: Kæster), skulde han rømme sin Gaard, og Lehnsmændene have Magt at fæste den til en anden; 1558 kom denne Sag atter for og fik samme Udfald, dog med Forbigaaelse af den sidste strænge Bestemmelse, hvorimod der fastsattes at den Tabende skulde straffes, som vedbør. — En Følge af Brands Brokkenhuus's Virksomhed var isærigt at han i sine Lehn nele paatalte Kronens Rettigheder og gav disse en videre Fortolkning, end tidligere var almindelig,

hvorfor Præster, Degne og Selveierbønder klagede stærkt over at man gif dem for nær, hvilken Klage fra Midten af det 16de Aarhundrede almindeligt hyder over de kongelige Embedsmænd og neppe uden Grund, skøndt Regjeringen, hvis Fordeel herved fremmedes, i Regelen billigede deres Fremgangsmaade. — 1561 fratraadte Brands Brokkenhuus Kjørstrup og Tranefjær, af hvilke det første overdroges til Jacob Sehested og Frue, Lene Biffert, paa Livstid ifødestor Havelsegaard i Sjælland, hvorpaa de havde faaet Livsbrev 1550. Udfikningen af Kjørstrup Lehn angives her kun til 5½ Læster Byg, 6½ Læster Havre, 7 Tdr. Smør, 7 Fedetøer, 150 Kam, 296 Gjøes, 136 Høns, 66½ Mark 3 ø, hvilket efter en Skatteaet af 1567 udgjør 598 Tdr. 4½ St. Byg, saa at en betydelig Deel af den sædvanlige Udfikning maa være eftergivet, hvilket ogsaa er rimeligt, da Lehnene var Erstatning for eet, som Jacob Sehested havde frit paa Livstid, efterdi han havde tjent Kongen fra sin Barndom af troelig og vel; desuden fik han Kongetienden og al uvis Rente af Bjerrebys Sogn, samt dertil, som Stik og Drug var, Avlingen af Kjørstrup.

Heller ikke her blev Jacob Sehested længe, thi 1573 solgte Kongen alt Krongods paa Taasinge, og den forrige Lehnsmænd maatte da flytte; uendtvil fik han Dalbykloster i Skaane, hvilket hans Frue havde som Enté 1568. — Rigsraad Erik Rosenkrands, Stattholder i Norge, som udsørligere er omtalt under Arreskov i 4de Bind af Prospekterne, eiede Balsø i Sjælland*), beliggende i Ringstedegnen, hvor Kongen rundt omkring eiede næsten alt Gods og derfor ogsaa ønskede dette, vel lær for at være enderrettiget til Jagten. Rigsraaden indvilligede i at afstaae det imod Kjørstrup og alt tilliggende Gods, forbeholdende sig med Penge at betale, hvad dette udgjorde mere end Balsø, — hvilket beløb sig til 30,000 Rdl. og 100 Portugalsøer, — men forlangte Ret til at maatte underhandle med Dens Selveierbønder og afsjøde dem deres Ret i Gaartene, da han vilde være Eneherr paa Den**); dette Vilkaar indgif Kongen her, skøndt det ellers ikke juft meget hyppigt tilskødes, men Lyften efter Balsø maa have været stor, da han for samme opoffrede en saa stor Mængde Selveieendom og dermed tillige den betydelig høiere Stat, Kronen udfstør af dem end af Fæstebønder. Ved dette Mageliste hørte der til Kjørstrup: i Bjerrebys Sogn og By 23 Bøndergaarde og Bol, Stivol 10, Baars 13, Søby 18,

*) Under Arreskov har jeg urigtigen anført det som liggende i Skaane.

**) Der var isærigt ogsaa andet adeligt Gods paa Taasinge, saaledes tilhørte Stougaard i Bregninge Sogn Familien Grim.

VALIDEMARS SLOT

forhen Kjørstrup paa Taasinge opført 1629 o.fl. Aar.

Stovbølle 8, Østing 17, Høllø 4; i Landet Sogn Lundby 24 Gaarde og Vol, Enderup 1, Næby 3, Strammelse 30, Brejninge Sogn og By 3 Gaarde og Vol, Knudsbølle 4, Balle 1, Bjernemark 10, Vindely 10, Nøby 11, Troense 7; dertil Bornshave, Nymølle og Pærstrup Mølle, ialt 108 Gaarde og Vol samt 2 Møller, hvilket Gods isefge en Tært for Langeland af 1577 — der vel ogsaa maa gjælde for Taasinge, — udgjorde 1001 Td. 3 Sk. 1 Fdk. 3 Alb. Hartorn; naar hertil lægges Skæfteriet 199 Tdr. 3 Sk. Havre og 6 ½ 8 ½ Penge samt Høveripenge 10 ½, hvilket ikke regnes i Mageskifter, men vel i Lehnsmændenes Afgifter, bliver den hele Afgift noget over 1157 Tdr. Byg, hvilket med tilbørligt Hensyn til den uvisse Rente — Gaardsædning, Sægsæld, Døbengjeld, Drift, Forløb etc. — stemmer meget vel med den fra Bisshop Jens Andersens Tid anførte Afgift af 1410½ Td. Byg, der altsaa ikke vil findes at være forhoiet. Antallet af Selveierbønder ser jeg mig ikke istand til at opgive; isald Udtrykket Berpe nge, som der bruges for det ellers almindelige Leding, skulde findes hos alle Selveiere, vilde disses Antal sands blive 34, hvilket dog ikke kan være Tilfældet; rimeligere bliver det tillige at medtage dem, som svarede Redsel, hvilket gjelder om 44, saa at jeg snarest vilde ansætte Selveierbøndernes eller de jordbegne Bønder's Antal til 78, dog er dette temmelig usikkert. Hvor mange eller saa de end vare, saa bleve de efterhaanden alle afløse og forvandede til Fæstebønder, hvilket faaemget lettere lod sig gjøre som Børdlen for en Gaards Bønde eller Selveierrettighed i Skifter i Midten af det 17de Aarhundrede sands ansattes til 70 Rdl., hvilket paa samme Tid er Prisen paa een Lønde Hartorn Bøndergods.

Erif Rosenfrands døde 1575; hans Enke, Fru Helvig Hardenberg, stiftede 1586 et Hospital i Svendborg, hvortil hun skænkede 2000 Rdl., som Eieren af Kjørstrup aartigen maa forrente med 5 pCt., men derimod besætter Hospitalets sex Pladser. Hun døde 1618 og Sønnen, Jacob Rosenfrands, Lehnsmænd paa Hagenskov og Nøborg, arvede Kjørstrup og Mrefkov foruden meget Gods i Norge; han døde 1616, hans Frue, Pernille Gyldeustjerne, 1622. Taasinge splittedes nu iblandt en Mængde Arvinger, dog skal Fru Ellen Marsvin allerede havde fået Kjørstrup af Jacob Rosenfrands; hun overlod Gaarden til sin Datter Kirstine Munk og denne igjen til sin Søn Valdemar Christian, til hvem Kongen fra 1627 af sammenkjøbte største Delen af Den og fra 1629 af begyndte at opbygge Valdemars Slot istedetfor det gamle Kjørstrup, som han nedrev; alene Gunde Rosenfrands's — een af Jacob Rosenfrands's Svigerfæddere — Andeel

af Den var 200 Tdr. Hartorn, hvilke Kongen købte 1635. Grev Valdemar Christian kom iøvrigt aldrig til at boe paa Den, men gif efter sin Hjemkomst fra den ulykkelige russiske Reise i svensk Tjeneste og døde i Polen 1656. Fru Kirstine Munk arvede nu Valdemars Slot, der efter hendes Død i Aaret 1658 tilfaldt Datteren Hedvig, Generalmajor Ebbe Ulfeld's Frue, som boede der 1661—64. Hun bortspillede hele sin Formue og deels solgte og deels pantsatte Slot og Gods, endog til sine Tjenestefolk for deres Løn; da nu Creditorerne gjorde Indførel, pantsatte hun pro forma Resten til sin Svoger Corfits Ulfeld, hvorefter dette med hans øvrige Gods blev indbragt under Kronen efter hans Flugt. Kongen forlehnede en kort Tid denne Dæel til Hertug Ernst Günther af Holsten Sønderborg og udlagde det kort efter til Ryttergods; det Døvrige adskilte af Creditorerne.

1678 afsændte Kongen sin Andeel af Den for 40 Rdl. pr. Td. Hartorn til Generaladmirallicutenant Niels Juul for hans Andeel i Prispengene for de erobrede svenske Skibe og Kanoner, imod at han tilfredsstillede endeel af de andre Officerer samt betalte 6,188 Rdl., som manglede i de 32,385 Rdl., hvortil de ham overdragne 805 Tdr. 5 Sk. 3 Fdk. Hartorn tæredes, nemlig Høvedgaardstært 55 Tdr., Tiender 13 Tdr. 1 Sk., Bøndergods 741 Tdr. 4 Sk. 3 Fdk.; desuden gav Kongen ham Aaret efter Stattefide for alt hans Gods paa Den og udvidede dette 1689 til hans Søn; det almindelige Rygte, at Niels Juul fik Den i Foræring, er imidlertid, som man ser, en Fabel.

Saafrant Niels Juul var kommen i Besiddelse af Godset, begyndte han strax ved Kjøb og Mageslæg at tilforhandle sig saa meget af det bortkomne Gods som muligt, hvilket dog gif langsomt nok, da det var kommet i saa mange Hænder. Slotsbygningen købte han endnu samme Aar 1678 for 3,000 Rdl. af en Borger Holst i Kjøbenhavn, der havde ladet sig den udlægge 1662 for 4,809 Rdl. 5 ½ 7 ½; den var imidlertid meget forfalden, især havde de Svæmste 1653 under deres Marsch over Langeland til Holland handlet lide med den, saa at dens Istandstættelse kostede betydelige Summer. I Slotstædt østlige Fløi blev indrettet et Capel, der indviedes 1687. — Niels Juul opholdt sig meget paa Taasinge indtil 1689, da han atter blev utcommaneret tilføde og siden boede han i Kjøbenhavn til sin Død 1697. Hans Frue Margrethe Ulfeld overlevede ham i 5 Aar og lagde før sin Død Grunden til det endnu blomstrende Kuffilde Zomfruskøster, hvortil hun skænkede sin Gaard i Byen, endeel Bøndergods og 8,000 Rdl.

Deres Søn Etatsraad Knud Juul fortsatte Indkjøbet af Godset paa

VALDEMARS SLOT

forhen Kjørstrup paa Taasinge opført 1629 o.fl. Aar.

Den, indbømmede og udtørrede Bugten Best for Slottet og forbedrede meget Guds og Gaard; han bestemte 1709 i sit Testament at Taasinge skulde oprettes til Stamhuus, dog skulde hans Enke, Grevinde Elisabeth Knuth, beholde Boet indtil den ældste Søn fyldte 18 Aar. — Hun giftede sig nogle Aar efter igjen med Oberst Møestling og kom nu i Proces med sine Børns Formyndere om den nævnte Bestemmelse i Testamentet skulde gjælde, hvilket dog 1714 blev kjendt for Ret ved Dom, saa at hun kunde blive boende der indtil den ældste Søn havde fyldt det 18de Aar, hvilket skete tre Maaneder efter, da han tiltraante Godset, der imidlertid 1711 var blevet oprettet til Stamhuus. Niels Juel, siden Kammerherre og Oberst, kom 1714, i sit 18de Aar, i Besiddelse af Stamhuset, som han besad indtil sin Død i Aaret 1766. Under ham forskjønnedes Taasinge meget ved de mangfoldige Frugthavens Anlæg, hvortil Kammerherren forstrev Trærne og forærede dem til Bønderne, men dog tildeels med Magt maatte tvinge disse til at benytte dem, hvortil de i deres Stolthed for en stor Deel ikke vare at bevæge med det Gode; nu bærer denne Tvang ringelige Renter, og ved disse Frugthavens Anlæg lagdes for en stor Deel Grundens til Dens senere Velstand. Ved at indkalde endel fremmede Fabrikanter lagde han Grunden til Trocensjæs Velstand, der har overlevet Fabrikkerne, loet Byen nu især er berømt for Skibsbyggeri og Rhederi: flere af de derværende Beboere have samtidigen Etke i Middelhavet, Nord- og Sydamerica og ere dog egentlig kunde Kjølemænd. Dgsaa Valdemars Slot forskjennede han meget, især ved fra ny af at opbygge den 1749 afbrændte Lade. En stor Deel af Hovegaardens Alliggenbe, 28 Tdr. 7 Sk. Hartorn, paa Bennenæs, der blot benyttedes til Græsning for Slottets Ræer, indrettede han til en By, som 1822 bestod af 17

Halvgaarde, 18 Huse med og 5 uden Jord. Med Familien Ulfeld i Sverrig, nemlig Grev Ebbe Ulfeld Ridderschantz, Sønnesøn af Grev Ebbe Ulfeld, Frosen Hedvig's Mand, maatte han føre en langvarig Proces om Den, hvilken han dog vandt ved at bevise at Frosen Hedvig havde solgt eller pantsat Godset paa samme, hvilket Familien Juel siden havde kjøbt og indløst. Han efterlod ingen Børn, hvorefter Stamhuset tilfaldt hans Broder, Geheimre Conferentsraad Carl Juel, Hovmester over Sors Academi, Ridder (Storfors) af Dannebrog og Seraphiner-Ordenen, Stiftamtmand i Fyn, der 1767 udskædte et nyt Stamhuusbrev og allerede døde samme Aar, efterladende en sersaarig Søn, Frederik Juel, i hvis Mindreaarighed de to sidste Gaarde paa Den blev tilkjøbt tilligemed Den Hjorts som Allodialgodt, hvilket han dog siden med kongl. Bevilling underlagde Stamhuset. Frederik Juel blev senere Generallieutenant, Storfors af Dannebrog og Dannebrogsmænd, Kammerherre og Patron for Roskilde Jomfruskoler. Efter hans Død i Aaret 1827 tilfaldt Stamhuset hans ældste Søn, Carl Juel, siden 1811 ved Ægtekab med Sophie Frederikke Baronesse Stieglitz — Brockdorf Besiddet af Friherstabet Schelenborg og siden 1812 Baron. Stamhuset Taasinge udgjør nu efter den gamle Matrikel 56 Tdr. 4 Sk. 2 Fod. 1 Alb frit Ager og Engs, 19 Tdr. 2 Sk. 2 Fod. 2 Alb. Skovskylde Hartorn, 1013 Tdr. 4 Sk. 2 Alb. ufrigt Ager og Engs, 32 Tdr. 2 Sk. 1 Alb. Skov og Mølleskylde Hartorn, 183 4 Sk. matrikuleret Tiendehartorn, som er Konges og Kirkestienden af Dens trende Sogne Bregninge, Landet og Pjerrebby; efter den nye Matrikel udgjør det 146 Tdr. frit og 1137 Td. ufrigt Hartorn.

